

Finansinspektionen
Ungas kunskaper om vardagsekonomi
2016



Innehåll

Sammanfattning	3
Syfte och metod	5
Totalresultat	6
Resultat per gymnasieår	19
Markörs slutsatser	29

Bilagor

Bilaga 1: Tabeller

Bilaga 2: Öppna svar

Bilaga 3: Enkät

Sammanfattning (1/2)

- Markör har på uppdrag av Finansinspektionen genomfört 1 000 telefonintervjuer bland unga svenskar (födda 1991-1997) i syfte att kartlägga målgruppens upplevda kunskaper i privatekonomi. Undersökningen innehåller också ett par attitydfrågor/bakgrundsfrågor inom samma område.
- Hälften av de intervjuade bor kvar hemma, övriga har flyttat. Drygt åtta av tio har gått ut gymnasiet och övriga har i huvudsak påbörjat det. Fyra av tio har gått gymnasiet 2011 eller senare.
- Drygt åtta av tio får/fick förfoga över studiebidraget under gymnasietiden. Sju av tio arbetade under gymnasietiden. Drygt hälften pratade privatekonomi hemma varje månad eller oftare.
- Åtta av tio (av de som flyttat hemifrån) anser att de hade tillräckliga kunskaper om ekonomi när de flyttade. Sju av tio som står inför att flytta hemifrån anser att de har tillräckliga kunskaper om ekonomi inför flytten.
- Det enda område som mer än hälften kände sig helt säkra på när de flyttade hemifrån var hur man betalade räkningar. Störst osäkerhet finns runt försäkringar, kostnad för lån och hur man tar ett lån på banken.
- De som har bott hemifrån en tid har fått högre kunskaper inom samtliga områden. Störst skillnad noteras för kollen på de rörliga månadskostnaderna. Kunskapen om hur man tar ett lån på banken och vad det kostar är fortsatt lägre även efter att man flyttat.
- De som inte flyttat hemifrån saknar framför allt kunskap om försäkringar, hur man tar ett lån och vad ett lån kostar. Mest säker är man på hur man betalar räkningar och hur man gör en budget. Det är dock inte mer än hälften som känner sig helt säkra på något av de områden som mättes i undersökningen.
- Nio av tio kan tänka sig att låna pengar till köp av eget boende, knappt hälften till studier och drygt tre av tio till köp av en bil. Knappt hälften kan tänka sig att köpa en bil på avbetalning medan en av tre uppger att man inte kan tänka sig att köpa något alls på avbetalning.
- Knappt hälften sparar långsiktigt till ett eget boende och drygt en av fyra sparar till oförutsedda utgifter. Hälften uppger att föräldrarna är den vanligaste källan till information om lån, försäkringar mm (framför allt de som bor hemma). I övrigt är det vanligaste att man söker på Internet (knappt en av fyra).

Sammanfattning (2/2)

- En analys av skillnad mellan de som gick gymnasiet 2010 eller tidigare respektive 2011 eller senare visar följande:
 - Andelen som flyttat hemifrån är naturligt högre bland de som gick ut gymnasiet innan 2011. Detsamma gäller för andelen som gått ut gymnasiet.
 - Ansvar för studiebidraget och arbete under gymnasietiden är likvärdigt mellan de båda grupperna. Det är en högre andel bland de som gick gymnasiet 2011 eller senare som uppger att man ofta pratar/pratade privatekonomi hemma.
 - Hur man själv upplevde sina kunskaper om privatekonomi innan man flyttade hemifrån är likvärdigt mellan de båda grupperna.
 - Det finns ingen säkerställd skillnad i upplevd kunskap (inför flytt) mellan de som gick gymnasiet 2011/senare eller 2010/tidigare.
 - Det finns ingen säkerställd skillnad i upplevd kunskap (efter flytt) mellan de som gick gymnasiet 2011/senare eller 2010/tidigare. En tendens är att de som gick gymnasiet 2010 eller tidigare är mer säkra på hur man tar ett lån på banken.
 - Det finns inga skillnader mellan målgrupperna sett till vad man kan tänka sig att låna till eller köpa på avbetalning.
 - En något högre andel bland de som gick gymnasiet 2010 eller tidigare sparar till oförutsedda utgifter. En högre andel bland de som gick gymnasiet 2011 eller senare vänder sig till föräldrarna för information. I båda fallen är sannolikt orsaken till detta att en större andel av de som gick 2010 eller tidigare har flyttat hemifrån.
- En analys av skillnad sett till om man pratat ekonomi regelbundet hemma, om man förfogat över studiebidraget eller om man arbetat under studietiden visar följande:
 - Kunskap om hur man gör en budget samt kunskap om hur man betalar räkningar påverkas positivt av om man pratar om detta hemma samt om man själv ansvarar för studiebidraget. I övrigt noteras inga skillnader.
- Unga kvinnor bedömer inom de flesta områden sina egna kunskaper som lägre än männens, detta trots att det är en högre andel kvinnor som flyttat hemifrån.

Syfte och metod

Syftet med undersökningen är att kartlägga hur unga i Sverige ser på sina kunskaper om privatekonomi inför att de ska flytta hemifrån och den första tiden i eget boende. Ett delsyfte var också att kartlägga om den obligatoriska utbildningen i privatekonomi som infördes första året på gymnasiet 2011 har gett någon mätbar effekt på de ungas upplevda kunskaper.

Målgruppen var övergripande unga födda 1991-1997. Dessa delades i urval och genomförande in i två segment:

- 500 intervjuer genomfördes med födda 1991-1994 (21-24)
- 500 intervjuer genomfördes med födda 1995-1997 (18-20)

Syftet med detta vara att säkerställa att det fanns tillräckligt många svarande i undersökningen som gått gymnasiet 2011 och senare respektive 2010 och tidigare. Urvalsramen var UC abonnentregister. Totalresultatet har viktats med avseende på ålder och kön för att ge en representativ bild av hela målgruppen (födda 1991-1997 i Sverige).

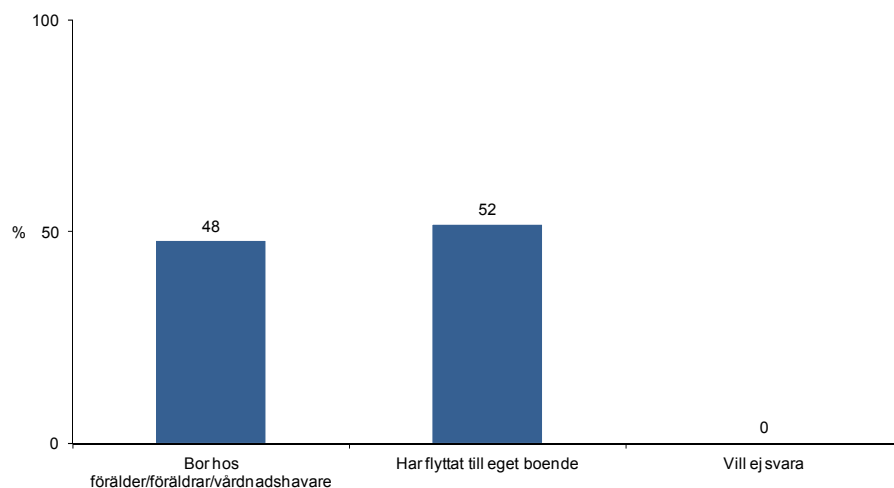
Datainsamlingen genomfördes vecka 1-4 2016. Frågorna arbetades fram i dialog mellan Markör och Finansinspektionen och finns i bilaga till rapporten.

Totalresultat

Profil på de svarande

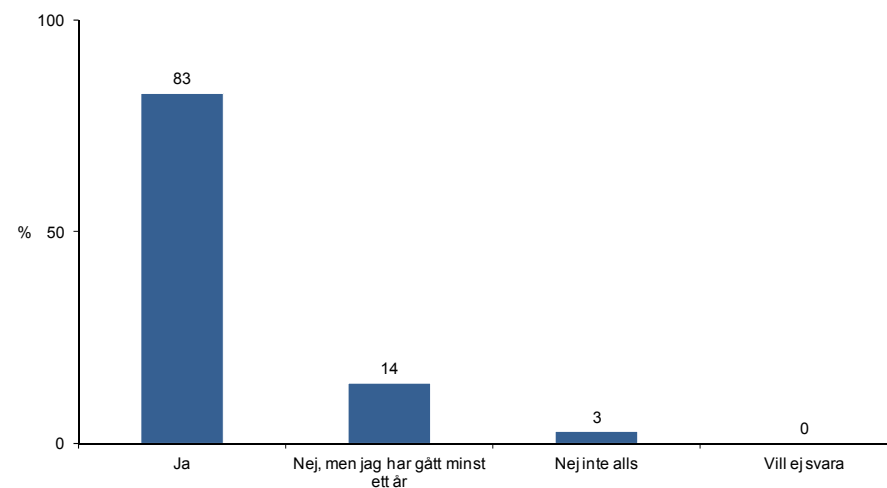
Vilken är din nuvarande boendesituation?

(Bastal: 1003)



Har du gått ut gymnasiet?

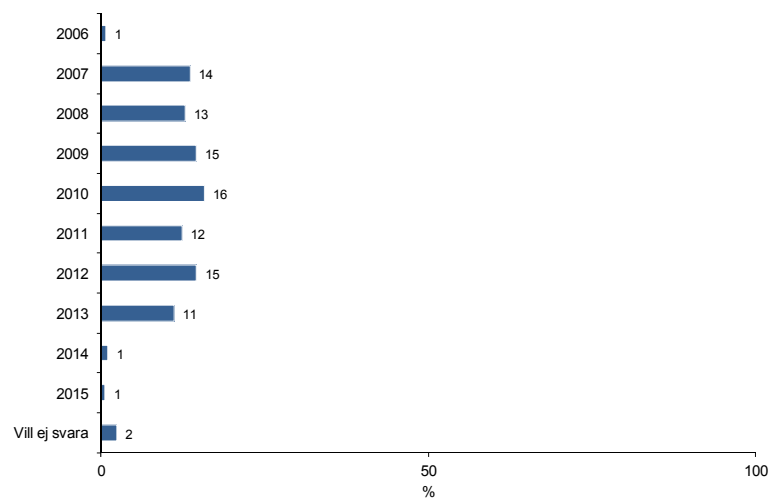
(Bastal: 1003)



Hälften av de intervjuade bor kvar hemma. Drygt åtta av tio har gått ut gymnasiet och övriga har i huvudsak påbörjat det. Fyra av tio har gått gymnasiet 2011 eller senare.

Vilket år började du på gymnasiet?

(Bastal: 972)



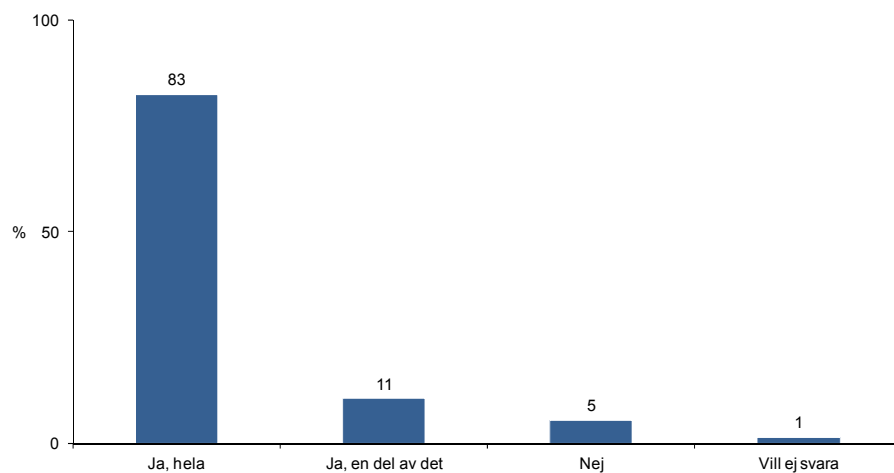
Resultat

Vad är viktigt att veta om ekonomi när man flyttar hemifrån? (exempel på öppna svar)

- **Hur man betalar räkningar**
- Alla utgifter som man kanske inte räknar med att man kommer att ha. Det är viktigt att veta vad man kommer att behöva betala framöver.
- Att man inte ska ta vilket avtal som helst som arbetsgivare ger utan man ska lära sig förhandla. Om man har möjlighet ska man jobba parallellt med utbildningen. Lära sig att hålla i pengarna när man får sin första lön.
- Att man kan spara sina pengar, så att man inte gör slut på varenda krona. Att man har en buffert så att man kan betala om det händer något.
- Att man ska ha en budget och ekonomi som är tillräcklig när man ska flytta så att man inte tar onödiga lån bara för att man vill flytta hemifrån.
- Att man vet att varenda liten sak kostar och att man måste ha, enligt mig, pengar undansparade för oförutsedda kostnader.
- Det går mycket pengar till saker som mat, tvättmedel och liknande (småsaker) som man inte tänker på förrän man har eget hushåll.
- Det handlar om hur mycket man ska skatta när man börjar jobba, när man ska sommarjobba. Lönespecifikation, hur det funkar när man ska plugga, hur mycket man får jobba. Betala bankräkningar
- Hur man betalar räkningar och hur man ska lägga upp ekonomin för en månad så man inte står utan pengar helt plötsligt.
- Innan man får ta hand om ekonomin helt själv så är det viktigt att lägga upp en budget så att man håller koll på hur mycket man kan förbruka under en månad så att pengarna räcker till allt man behöver och om det kan bli över till annat. Lägga upp en budget helt enkelt, hålla koll på pengarna.

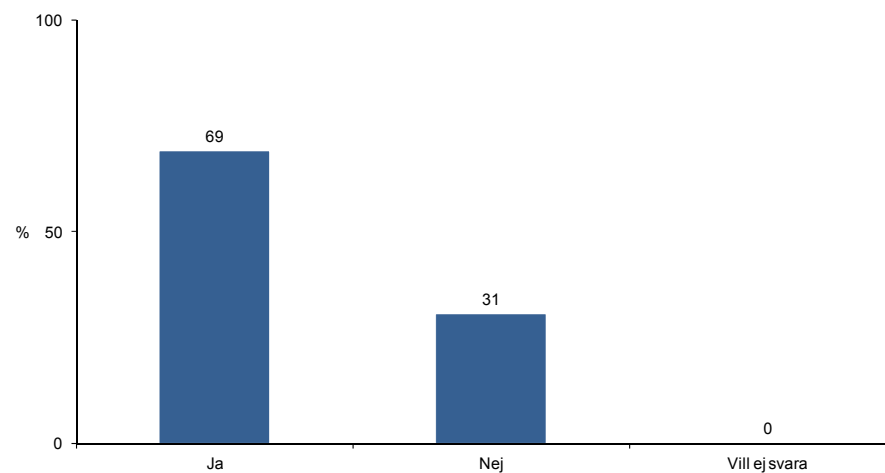
Fick du/får du själv förfoga över studiebidraget under gymnasietiden?

(Bastal: 972)



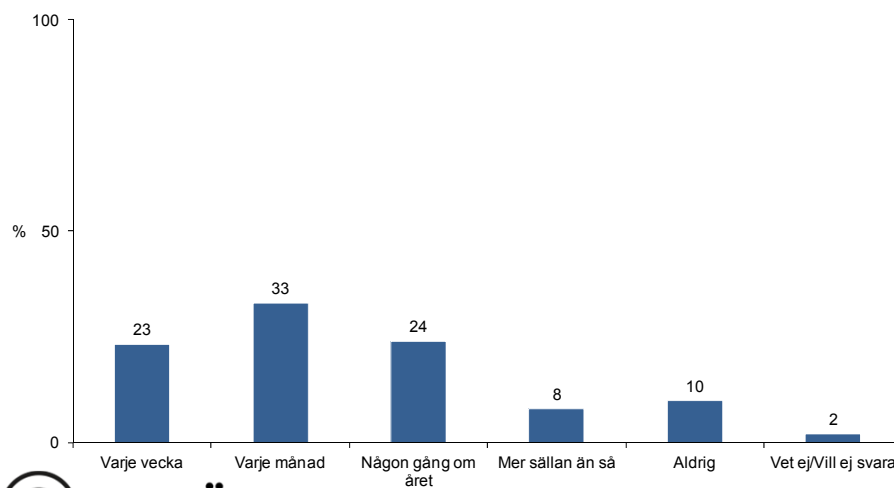
Arbetade du/arbetar du under gymnasietiden?

(Bastal: 972)



Hur ofta pratade/pratar ni hemma om privatekonomi, vad som är viktigt att veta och kunna när man bor själv?

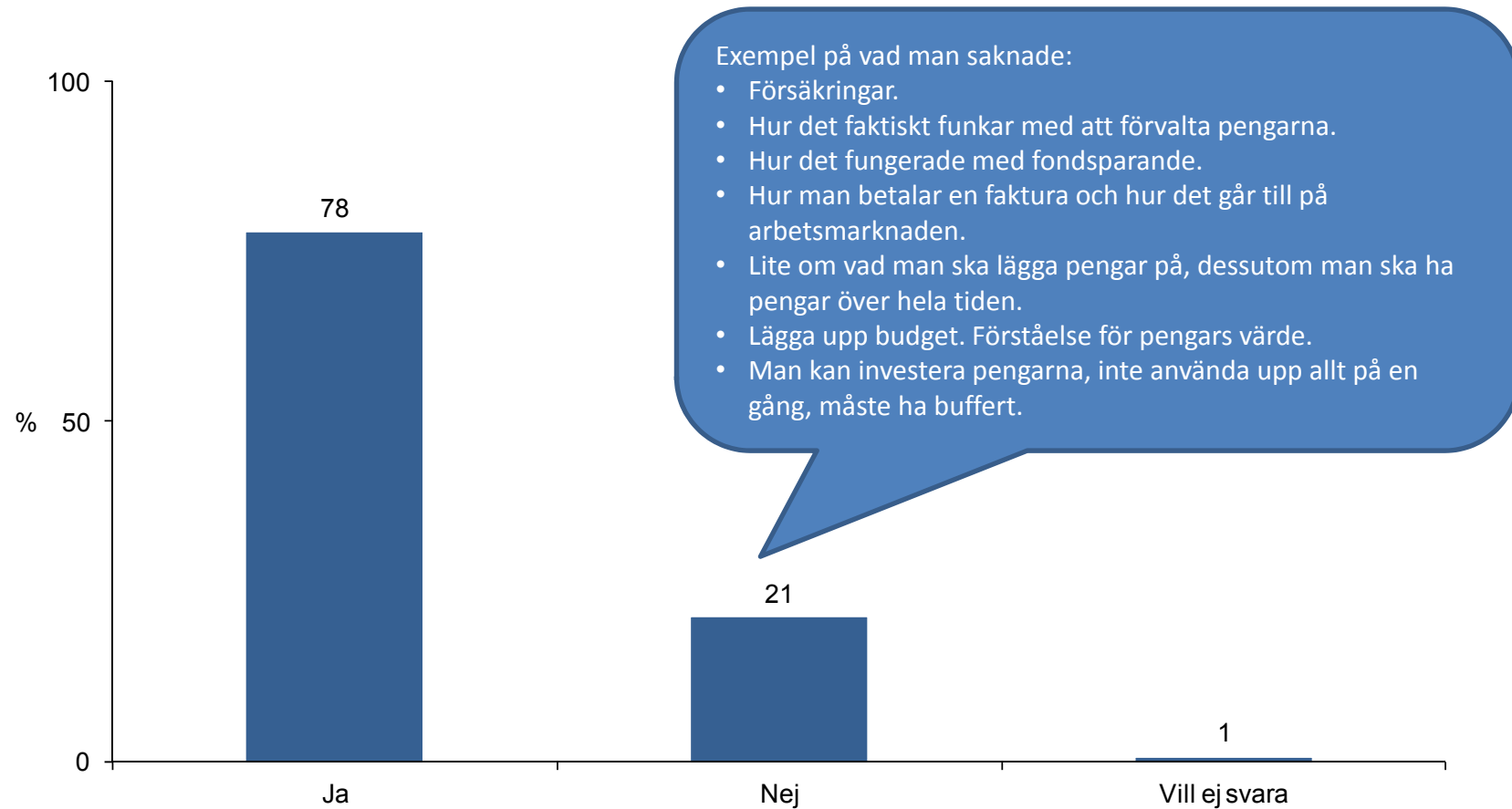
(Bastal: 1003)



Drygt åtta av tio får/fick förfoga över studiebidraget under gymnasietiden. Sju av tio arbetade under gymnasietiden. Drygt hälften pratade privatekonomi hemma varje månad eller oftare.

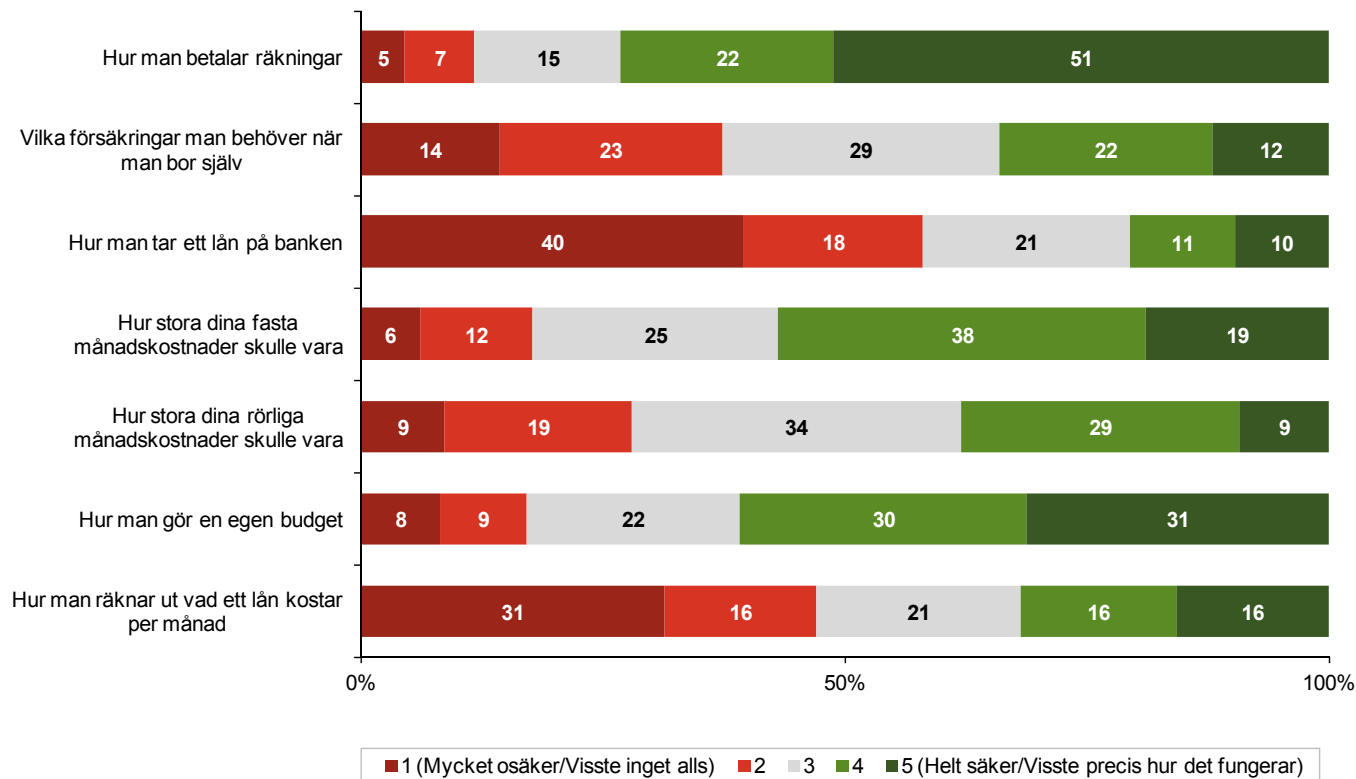
Anser du att du hade tillräckliga kunskaper om ekonomi när du flyttade hemifrån?

(Bastal: 454)



Åtta av tio (av de som flyttat hemifrån) anser att de hade tillräckliga kunskaper om ekonomi när de flyttade.

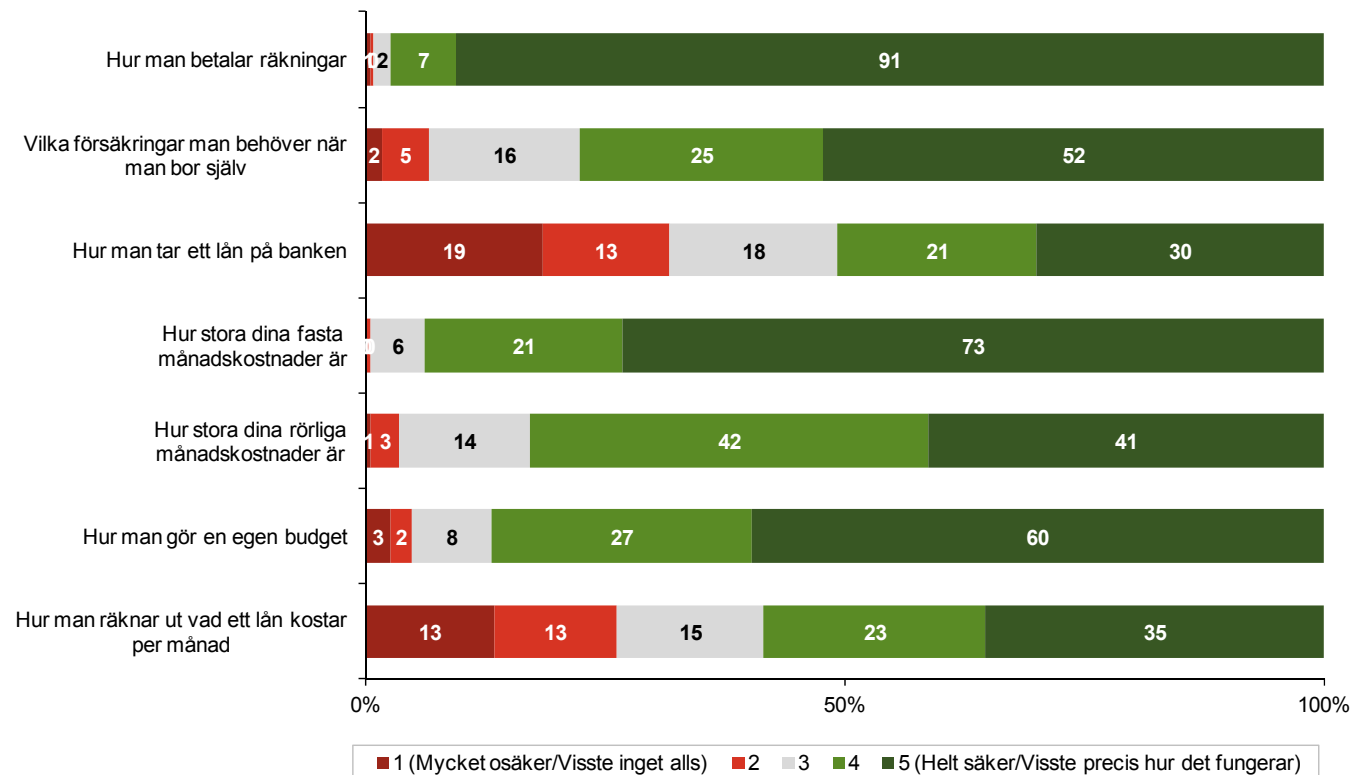
Hur säker var du på följande när du flyttade hemifrån? (Bastal: 454)



Det enda område som mer än hälften kände sig helt säkra på när de flyttade hemifrån var hur man betalade räkningar. Störst osäkerhet fanns runt försäkringar, kostnad för lån och hur man tar ett lån på banken.

Hur säker är du på följande idag?

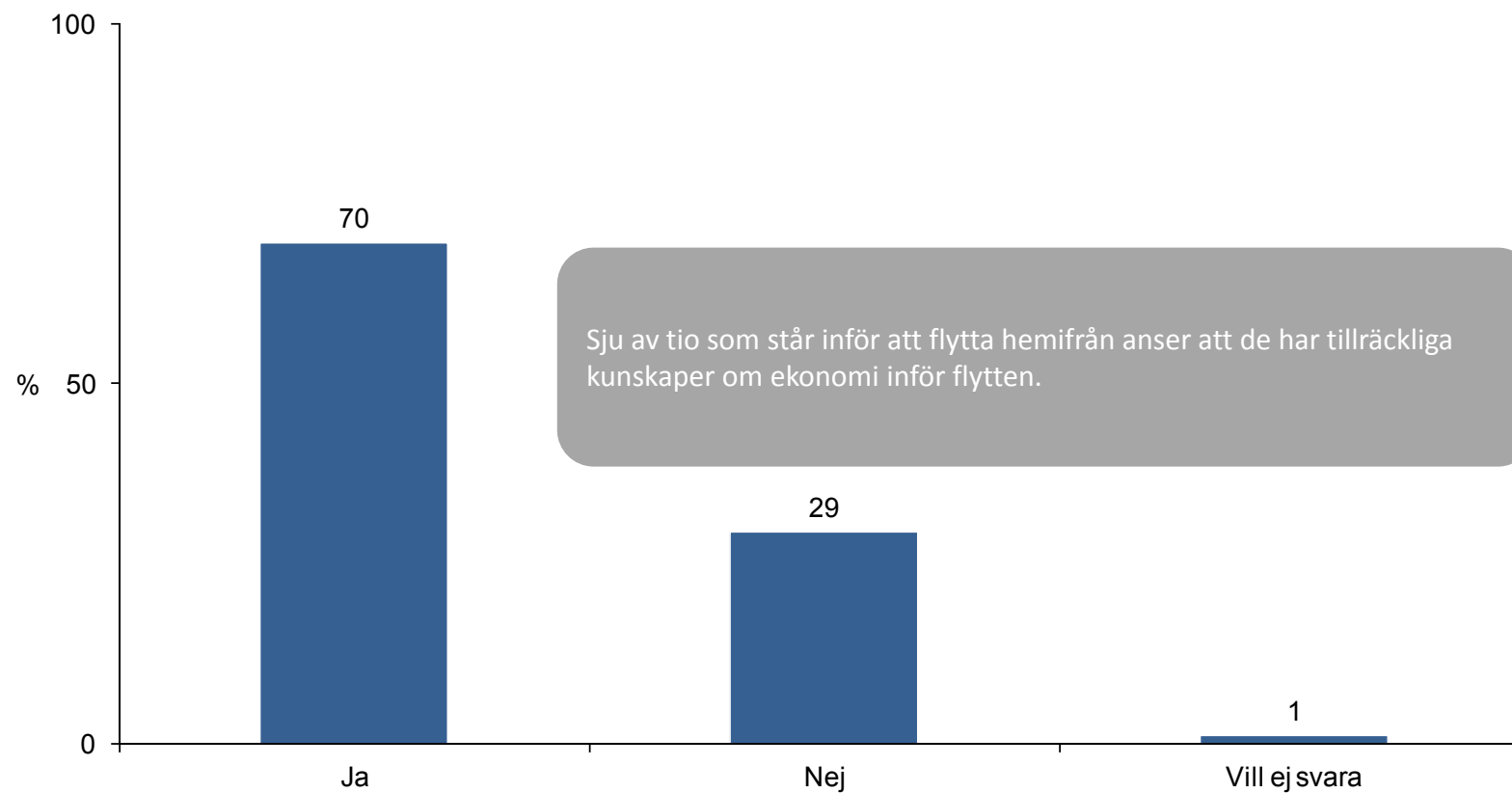
(Bastal: 454)



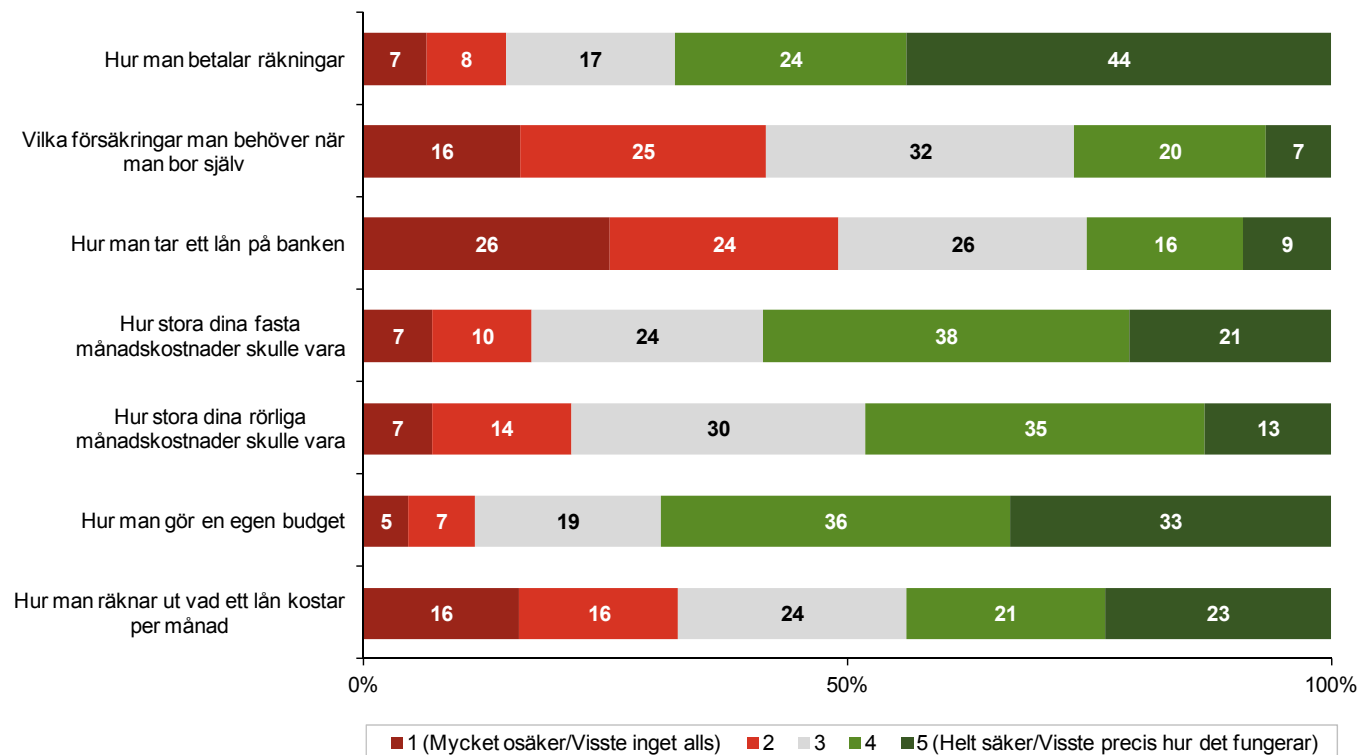
De som har bott hemifrån en tid har fått betydligt högre kunskaper inom samtliga områden. Störst skillnad noteras för vilka försäkringar man behöver och kollen på de rörliga månadskostnaderna. Kunskapen om hur man tar ett lån på banken och vad det kostar är fortsatt lägre.

De som inte flyttat
hemifrån

**Anser du att du har tillräckliga kunskaper om ekonomi för att flytta
hemifrån?**
(Bastal: 549)

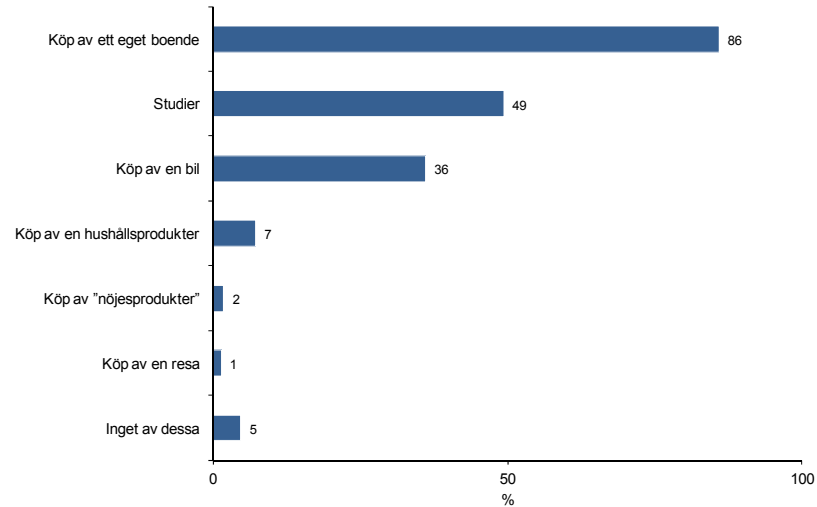


Hur säker är du idag på följande? (Bastal: 549)

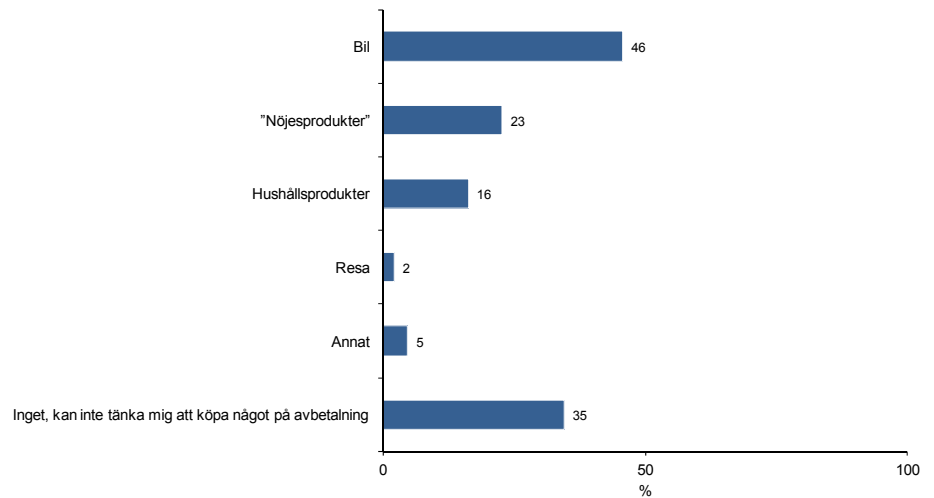


De som inte flyttat hemifrån saknar framför allt kunskap om försäkringar, hur man tar ett lån och vad ett lån kostar. Mest säker är man på hur man betalar räkningar och hur man gör en budget. Det är dock inte mer än hälften som känner sig helt säker på något av de områden som mättes i undersökningen.

Vad skulle du kunna tänka dig att låna pengar till? (Bastal: 1003)

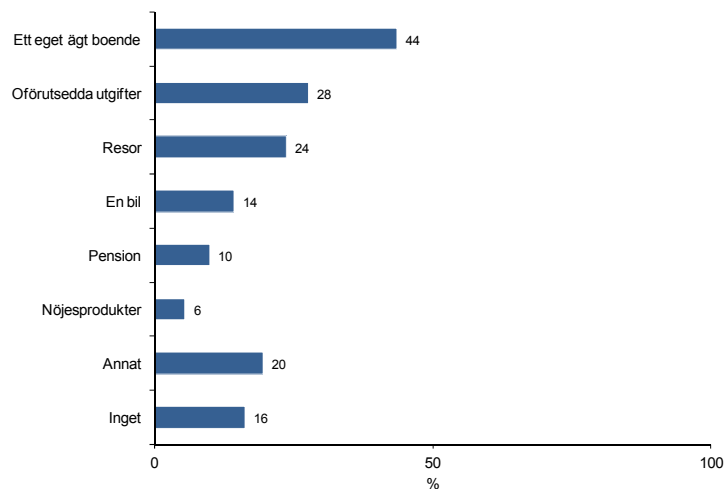


Vad skulle du kunna tänka dig att köpa på avbetalning? (Bastal: 1003)

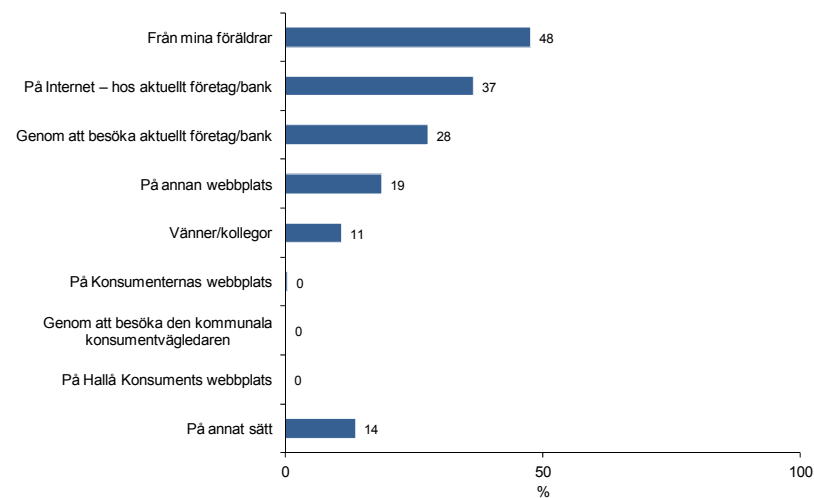


Nio av tio kan tänka sig att låna pengar till köp av eget boende, knappt hälften till studier och drygt tre av tio till köp av en bil. Knappt hälften kan tänka sig att köpa en bil på avbetalning medan en av tre uppger att man inte kan tänka sig att köpa något alls på avbetalning.

Vad sparar du långsiktigt pengar till idag, med långsiktigt menar vi minst tre insättningar per år utan uttag?
(Bastal: 1003)



Var söker du information om exempelvis hur ett lån fungerar, vilka försäkringar man behöver etc.?
(Bastal: 1000)

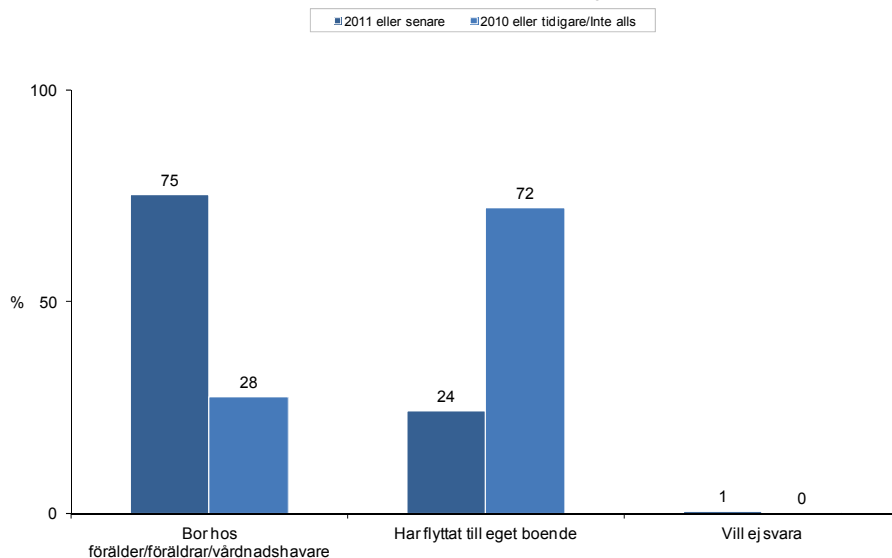


Knappt hälften sparar långsiktigt till ett eget boende och drygt en av fyra sparar till oförutsedda utgifter. Hälften uppger att föräldrarna är den vanligaste källan till information om lån, försäkringar mm. I övrigt är det vanligaste att man söker på Internet (knappt en av fyra).

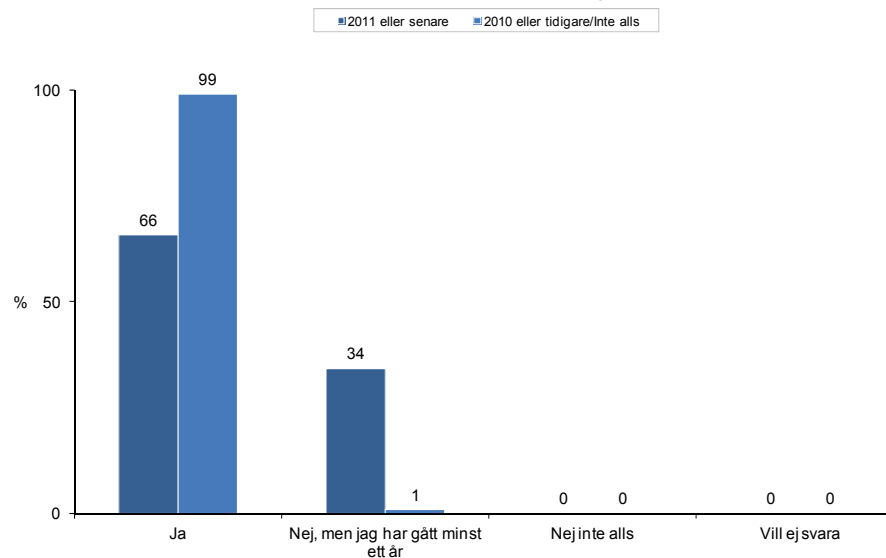
Resultat per gymnasieår

(gymnasiet 2010 och tidigare alternativt 2011 eller senare)

Vilken är din nuvarande boendesituation?
(Bastal: 2011 eller senare, 494; 2010 eller tidigare/Inte alls, 455)



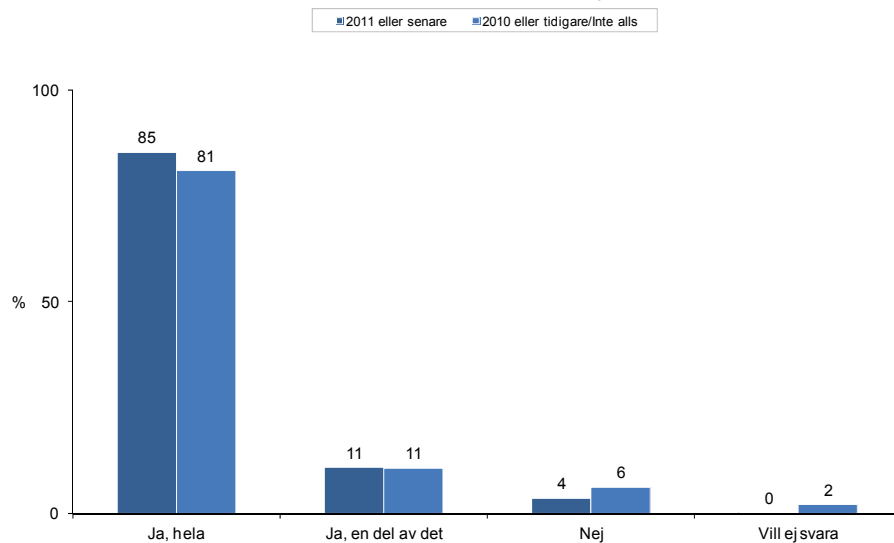
Har du gått ut gymnasiet?
(Bastal: 2011 eller senare, 494; 2010 eller tidigare/Inte alls, 455)



Andelen som flyttat hemifrån är naturligt högre bland de som gick ut gymnasiet innan 2011. Detsamma gäller för andelen som gått ut gymnasiet.

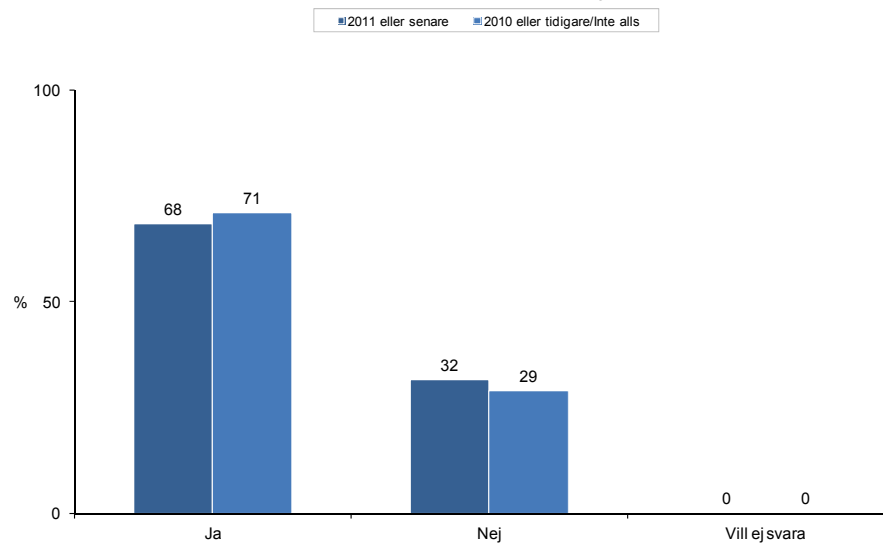
Fick du/får du själv förfoga över studiebidraget under gymnasietiden?

(Bastal: 2011 eller senare, 494; 2010 eller tidigare/Inte alls, 455)



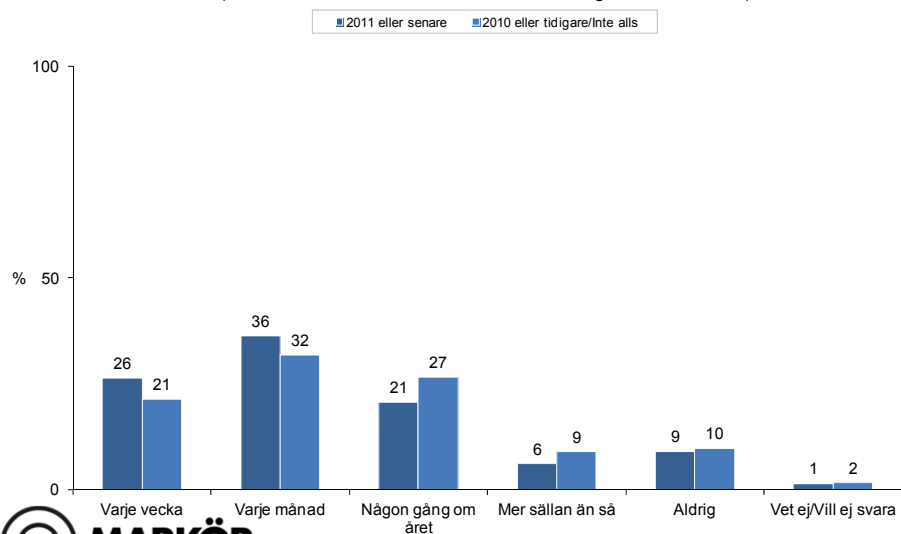
Arbetade du/arbetar du under gymnasietiden?

(Bastal: 2011 eller senare, 494; 2010 eller tidigare/Inte alls, 455)



Hur ofta pratade/pratar ni hemma om privatekonomi, vad som är viktigt att veta och kunna när man bor själv?

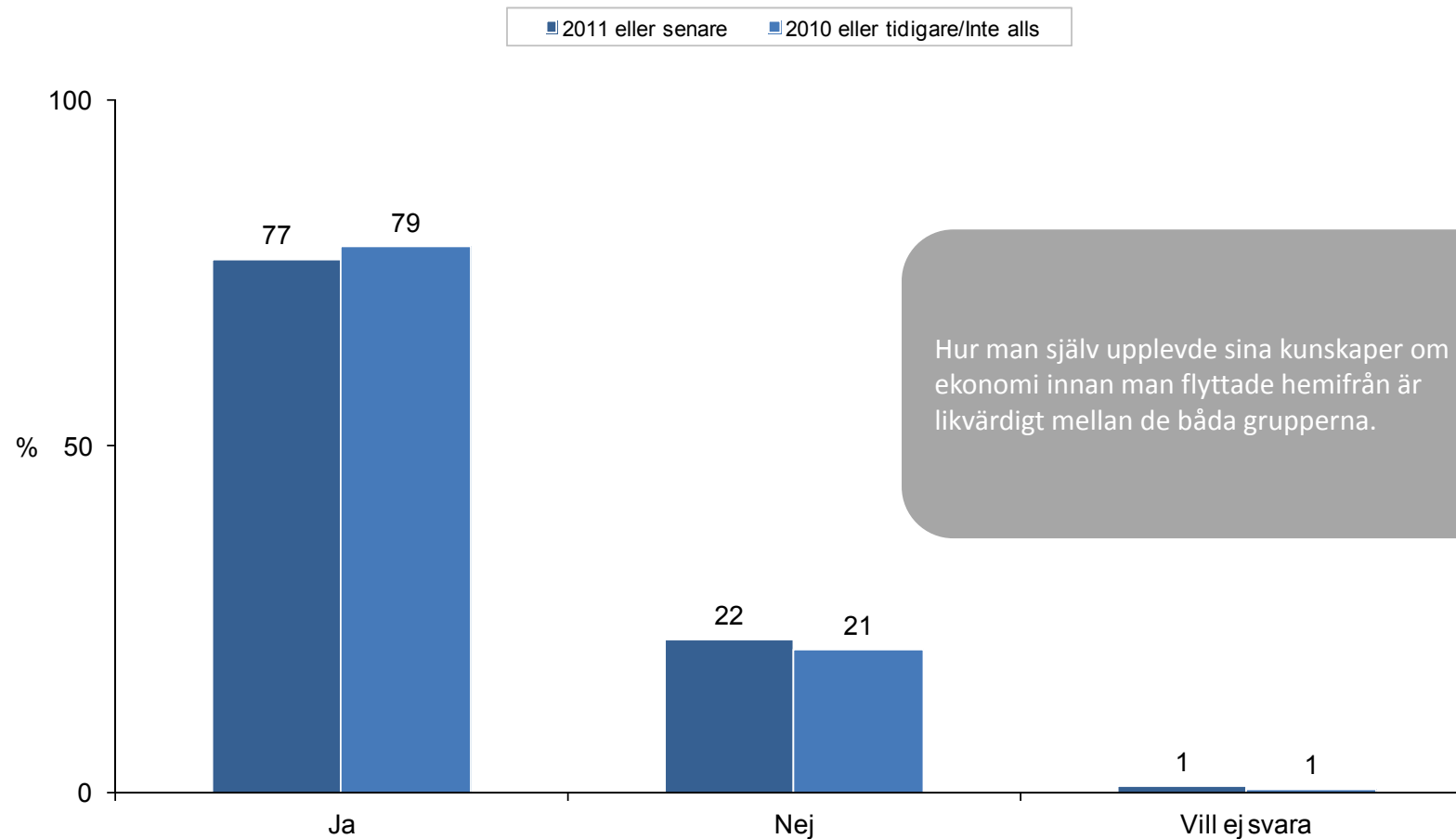
(Bastal: 2011 eller senare, 494; 2010 eller tidigare/Inte alls, 455)



Ansvar för studiebidraget och arbete under gymnasietiden är likvärdigt mellan de båda grupperna. Det är en högre andel bland de som gick gymnasiet 2011 eller senare som uppger att man ofta pratar privatekonomi hemma.

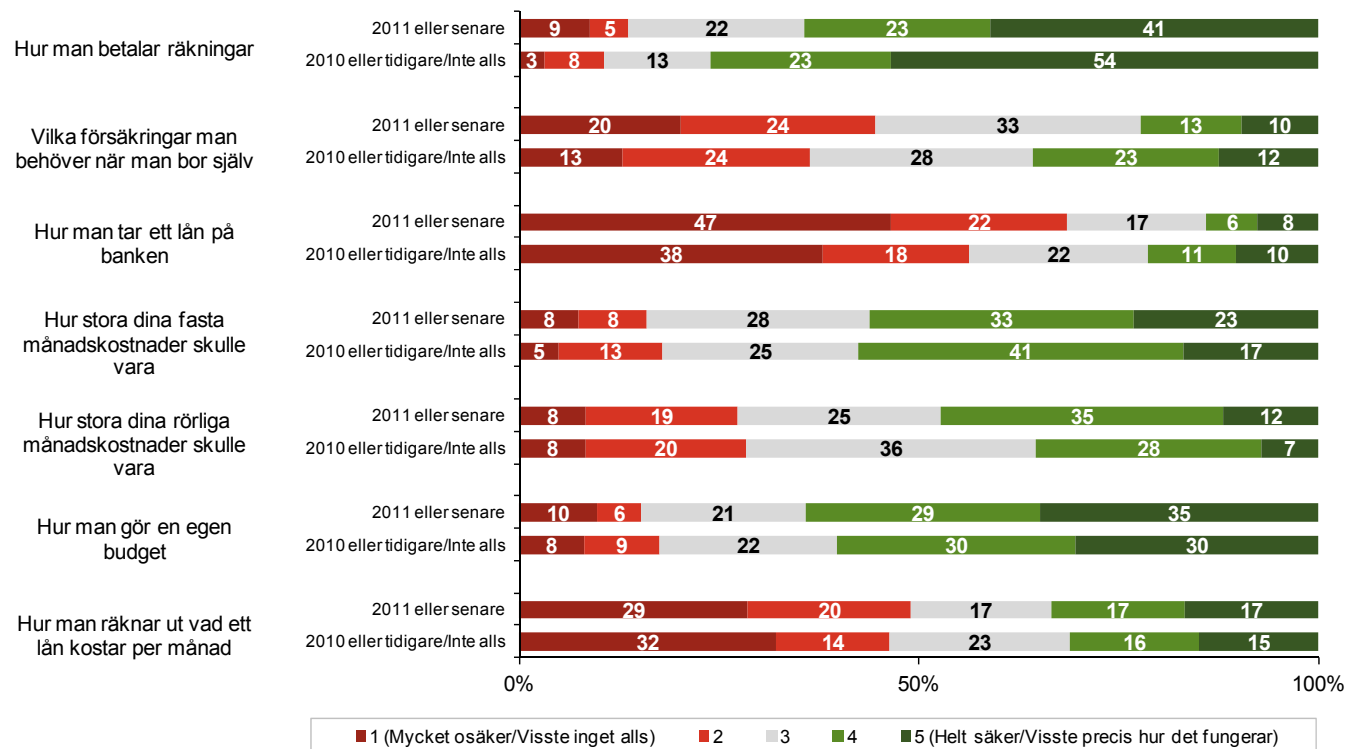
Anser du att du hade tillräckliga kunskaper om ekonomi när du flyttade hemifrån?

(Bastal: 2011 eller senare, 114; 2010 eller tidigare/Inte alls, 322)



Hur säker var du på följande när du flyttade hemifrån?

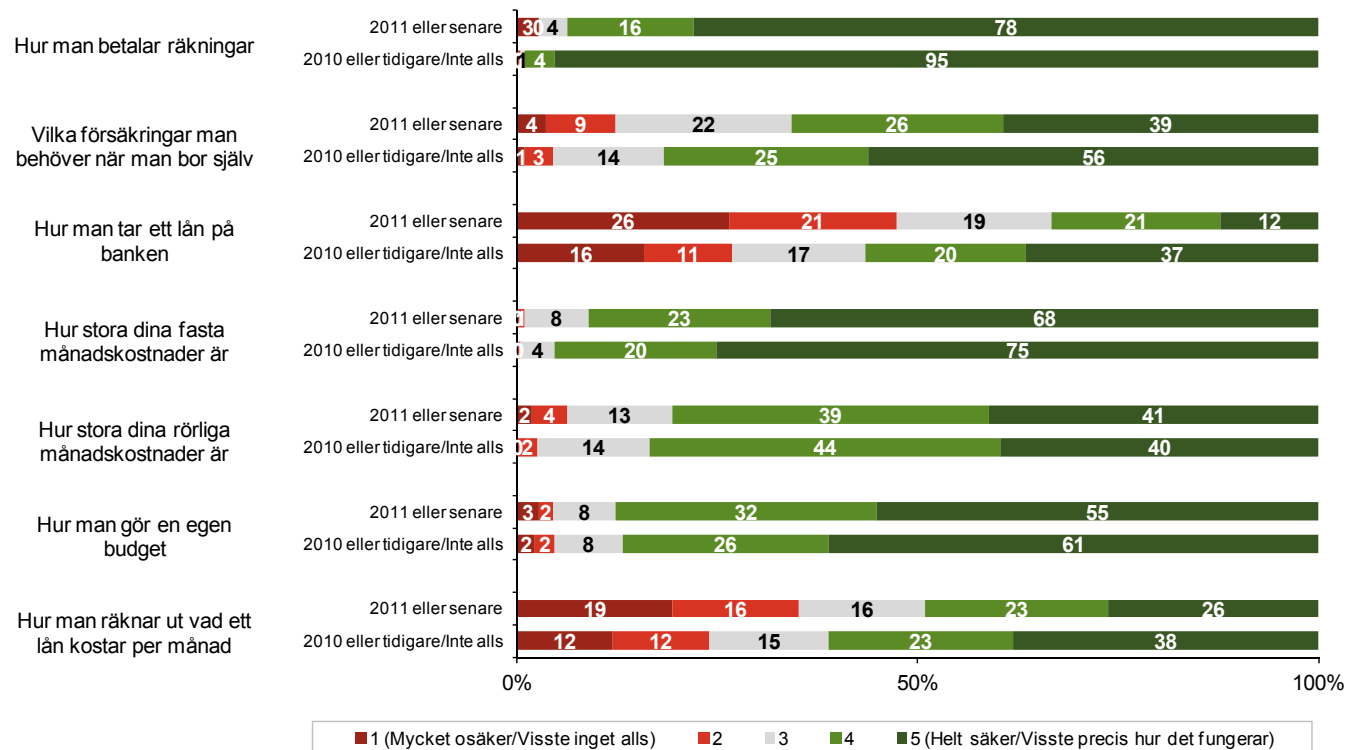
(Bastal: 2011 eller senare, 114; 2010 eller tidigare/Inte alls, 322)



Det finns ingen säkerställd skillnad i upplevd kunskap (inför flytt) mellan de som gick gymnasiet 2011/senare eller 2010/tidigare.

Hur säker är du på följande idag?

(Bastal: 2011 eller senare, 114; 2010 eller tidigare/Inte alls, 322)

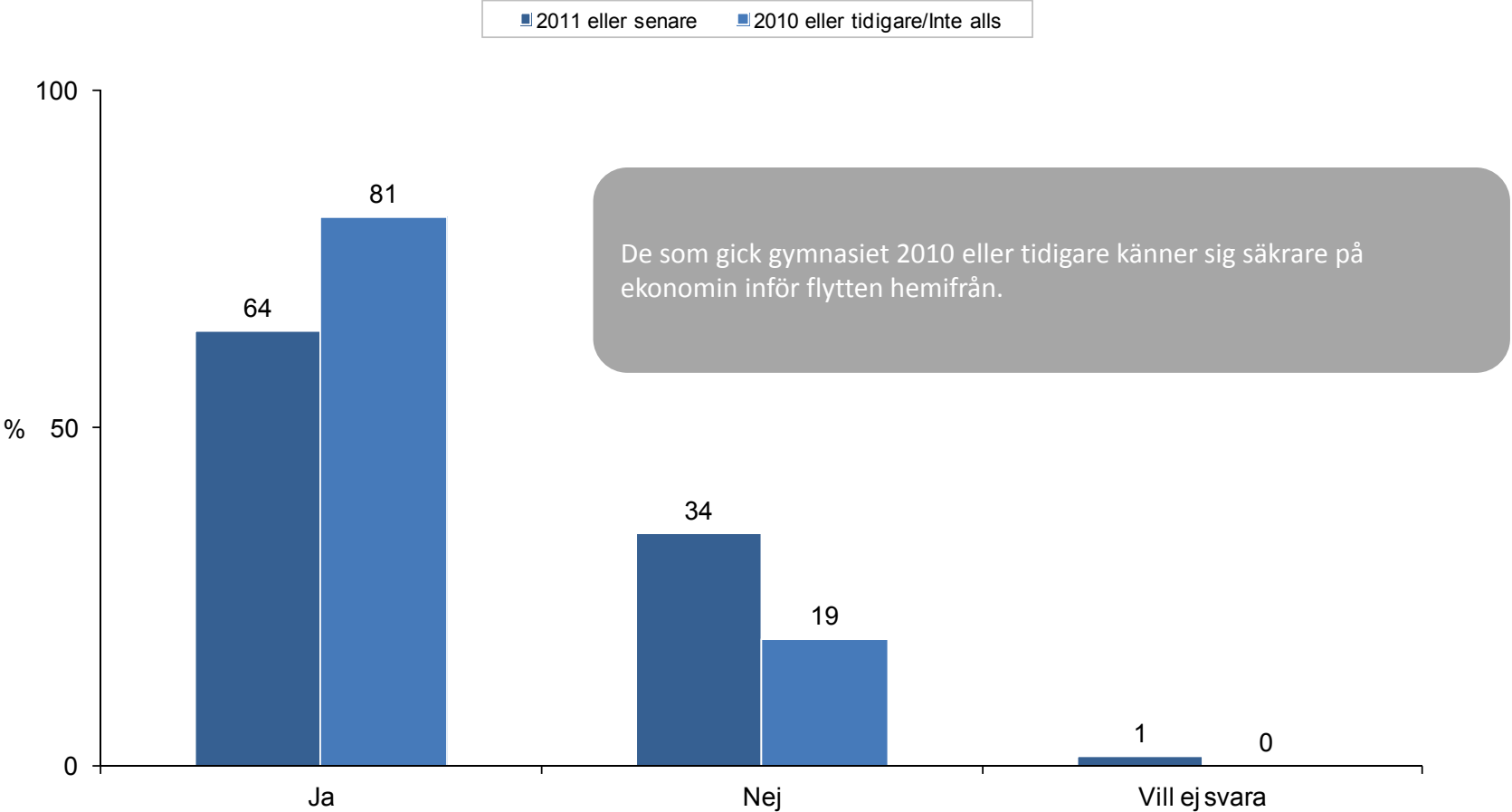


Det finns ingen säkerställd skillnad i upplevd kunskap (efter flytt) mellan de som gick gymnasiet 2011/senare eller 2010/tidigare. En tendens är att de som gick gymnasiet 2010 eller tidigare är mer säkra på hur man tar ett lån på banken.

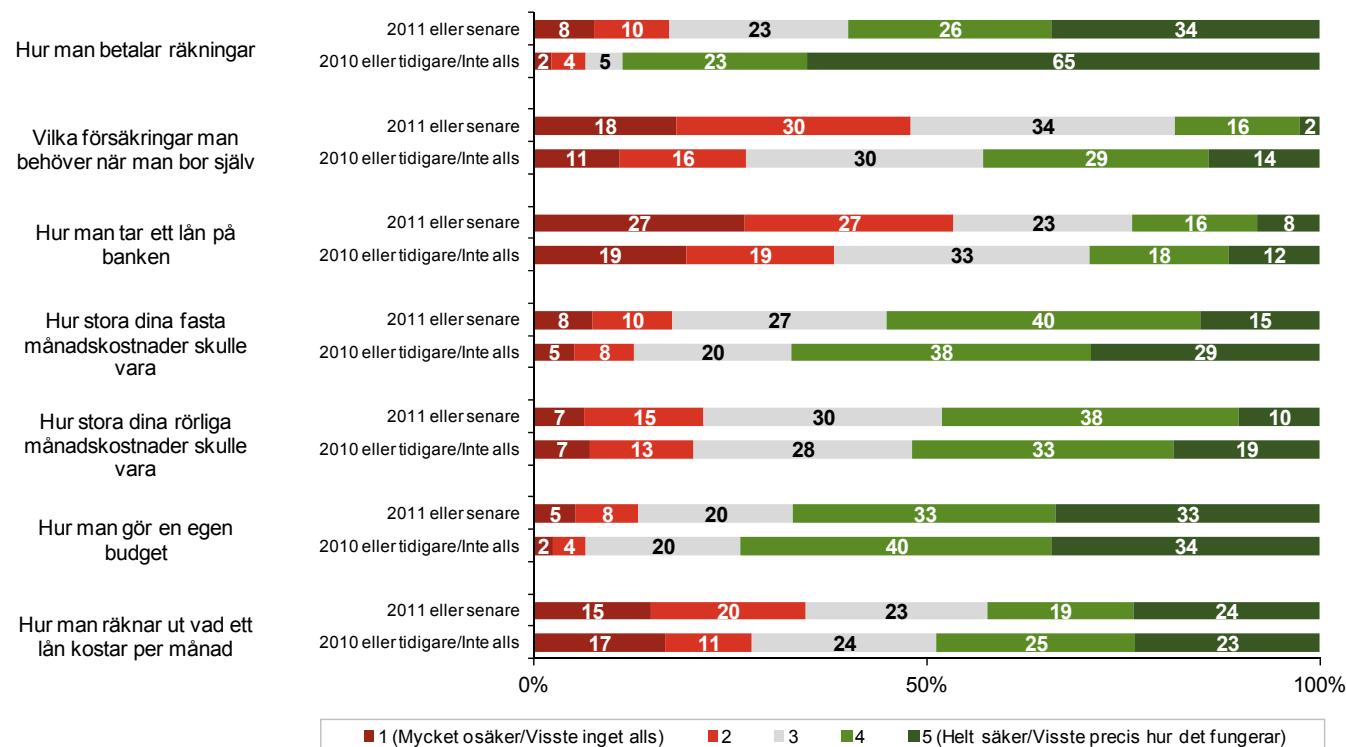
De som inte flyttat hemifrån

Anser du att du har tillräckliga kunskaper om ekonomi för att flytta hemifrån?

(Bastal: 2011 eller senare, 380; 2010 eller tidigare/Inte alls, 133)

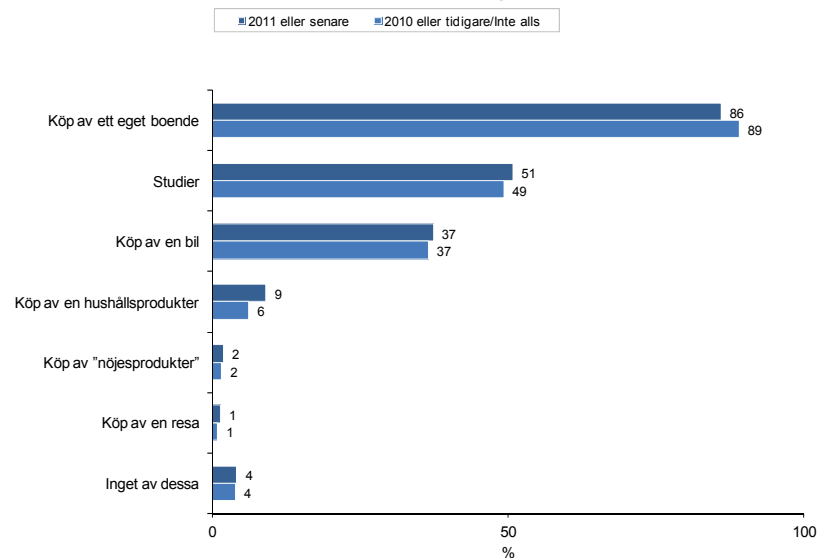


Hur säker är du idag på följande?
(Bastal: 2011 eller senare, 380; 2011 eller tidigare/Inte alls, 133)

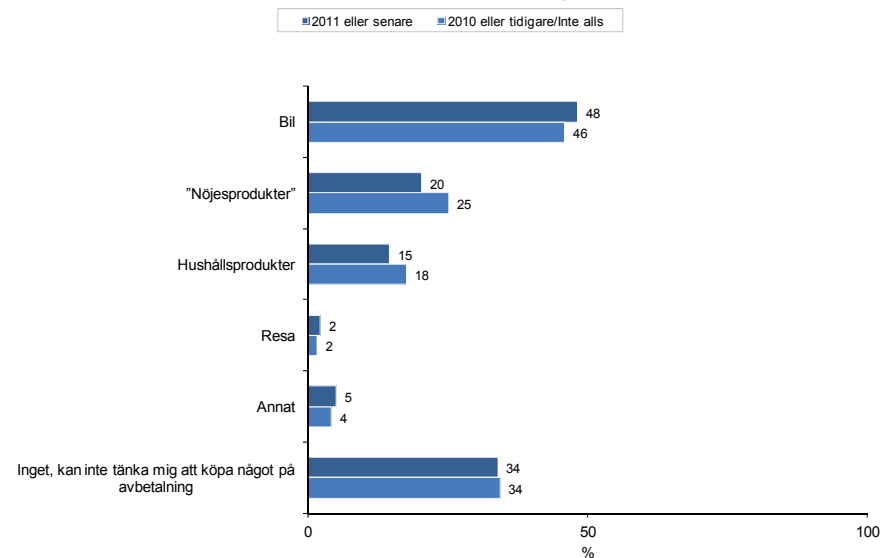


De tendenser som finns tyder på att den egenupplevda kunskapen är högre bland de som gick gymnasiet 2010 eller tidigare. Detta gäller då särskilt kunskap om försäkringar och kunskap om hur man betalar räkningar.

Vad skulle du kunna tänka dig att låna pengar till?
(Bastal: 2011 eller senare, 494; 2010 eller tidigare/Inte alls, 455)



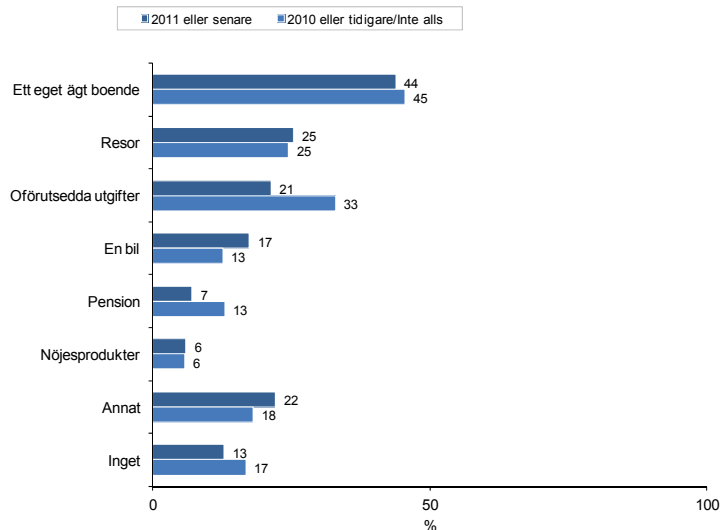
Vad skulle du kunna tänka dig att köpa på avbetalning?
(Bastal: 2011 eller senare, 494; 2010 eller tidigare/Inte alls, 455)



Det finns inga skillnader mellan målgrupperna sett till vad man kan tänka sig att låna till eller köpa på avbetalning.

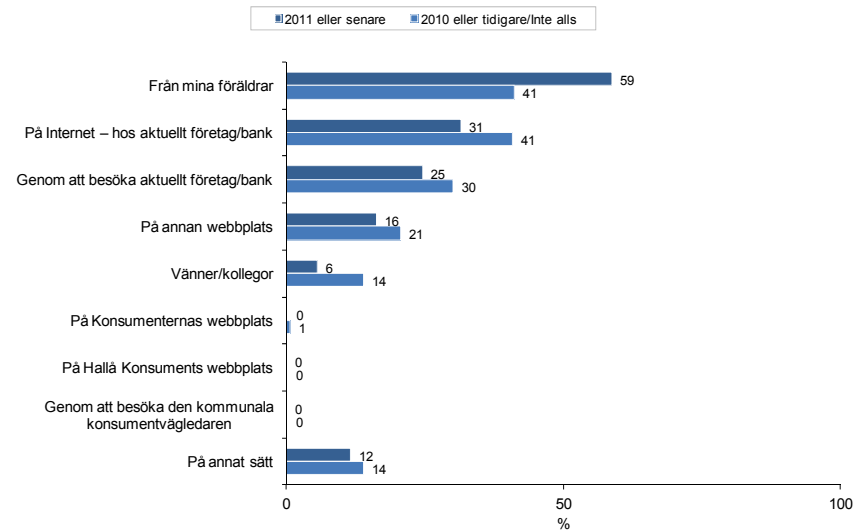
Vad sparar du långsiktigt pengar till idag, med långsiktigt menar vi minst tre insättningar per år utan uttag?

(Bastal: 2011 eller senare, 494; 2010 eller tidigare/Inte alls, 455)



Var söker du information om exempelvis hur ett lån fungerar, vilka försäkringar man behöver etc.?

(Bastal: 2011 eller senare, 493; 2010 eller tidigare/Inte alls, 454)



En något högre andel bland de som gick gymnasiet 2010 eller tidigare sparar till oförutsedda utgifter. En högre andel bland de som gick gymnasiet 2011 eller senare vänder sig till föräldrarna för information. I båda fallen är sannolikt orsaken till detta att en större andel av de som gick 2010 eller tidigare har flyttat hemifrån.

Markörs slutsatser

- Övergripande ser Markör de huvudsakliga slutsatserna som kan dras av undersökningen som följande:
 - Undersökningen mäter upplevd kunskap och inte faktisk kunskap, vilket är viktigt att ta i beaktande i analysen av resultatet. Upplevd kunskap är ofta överskattad. Resultatet visar trots detta betydande upplevda kunskapsbrister när det är dags att flytta hemifrån, framför allt rörande vilka försäkringar som behövs och banklån.
 - De unga har också (inför flytten) dåligt grepp om deras kommande månadskostnader, framför allt de rörliga men också de fasta.
 - Undersökningen visar inga kunskapseffekter av den obligatoriska utbildning som infördes 2011. Kunskap kommer i stället med ökad ålder och framför allt med om man har flyttat hemifrån eller inte där de som flyttat upplever sig ha mycket högre kunskaper inom samtliga områden.
 - Om man ser till övriga analyserade faktorer (prat om ekonomi i hemmet, ansvar för studiebidraget, arbete under gymnasietiden) kan man konstatera att upplevd kunskap om hur man gör en budget samt kunskap om hur man betalar räkningar hjälps upp av prat om ekonomi i hemmet samt eget ansvar för studiebidraget. I övrigt finns inga säkerställda skillnader.
 - Unga kvinnor bedömer inom de flesta områden sina egna kunskaper som lägre än männens, detta trots att det är en högre andel kvinnor som flyttat hemifrån.
 - De unga är benägna att låna på banken och då framför allt till boende och studier. Att handla på avbetalning ses som intressant för två av tre och då framför allt för bilköp.